

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет фізичного виховання
Кафедра загальної психології

“ 29 ” червня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІН**

Вікова психологія

(найменування навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності

053 Психологія

(шифр і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою Психологія

(назва програми)

мова навчання

українська

Розробник:

Саврасов Микола Володимирович, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

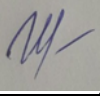
Рецензенти:

Мамічева Олена Володимирівна, доктор психологічних наук, професор, декан факультету спеціальної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Фоменко Карина Ігорівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Робоча навчальна програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри загальної психології

Протокол № 12 від « 26 » червня 2022 р.

Завідувач кафедри ШайдаН.П.
(ПБ)

Погоджено групою забезпечення спеціальності 053 Психологія третього (освітньо-наукового) рівня

Керівник групи забезпечення Саврасов М.В.
(ПБ)

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«29» червня 2023 р.

протокол № 9

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – за навчальним планом	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 150	Рік підготовки:	
	1-й	1-й
	Семестр	
	1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 2,5 самостійної роботи здобувача – 6,5	Лекції	
	30 год.	30 год.
	Практичні	
	10 год.	10 год.
	Лабораторні	
	- год.	- год.
	Самостійна робота	
	110 год.	110 год.
Вид контролю: іспит		

Метою вивчення навчальної дисципліни «Вікова психологія» є: володіння базовими категоріями, структурою вікової психології, сутністю психологічної теорії вікового психічного розвитку (раннього юнацького, юнацького та дорослого віку), умовами особистісно-професійного становлення, урахування факторів, закономірностей впливу вікового фактору, в тому числі у дорослому віці на ефективність навчання, чинниками сенситивності психіки на різних вікових етапах, засобами і змістом заходів збереження працездатності та психічної повноцінності людини на пізніх вікових етапах.

2. МАТРИЦЯ
компетентностей, програмних результатів навчання,
методів навчання, методів контролю з обов'язкової навчальної дисципліни
«Вікова психологія»

Компетентності, які формуються (шифр відповідно до освітньої програми)	Програмні результати навчання (шифр відповідно до освітньої програми)	Методи навчання	Методи контролю
ЗК2. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.	РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології.	ППП (представлення-практика-продукування); лексичні; граматико-перекладний; комунікативний; сугестивного відкриття; у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання.	бесіда, тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.
	РН2. Розуміти загальні принципи та методи психології, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці.	Метод проблемного викладення матеріалу, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, кейс-метод, метод проєктів, створення ситуацій зацікавленості, аналіз статистичних звітів та іншої статистичної документації, метод інтерв'ю, самостійна робота.	тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, залік, екзамен

	РН3. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.	Проблемна лекція; практичні завдання; створення проблемних ситуацій; аудиторна та позааудиторна робота студентів; наочні; консультації.	тематичні письмові самостійні роботи, контрольні роботи; усне та письмове опитування; тестування, екзамен
СК1. Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження. СК3. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері психології та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство та відповідальність під час їх реалізації; забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.	РН6. Критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок.	ППП (представлення-практика-продукування); лексичні; граматико-перекладний; комунікативний; сугестивного відкриття; у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання.	бесіда, тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.
СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.	РН9. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми психології державною та іноземною мовами, готувати результати досліджень у вигляді наукових публікацій.	Метод проблемного викладення матеріалу, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, кейс-метод, метод проектів, створення ситуацій зацікавленості, аналіз статистичних звітів та іншої статистичної документації, метод інтерв'ю, самостійна робота.	тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, залік, екзамен
	РН10. Організувати і здійснювати освітній процес у сфері психології, його наукове, навчально-методичне та	Проблемна лекція; практичні завдання; створення проблемних ситуацій; аудиторна та позааудиторна робота студентів;	тематичні письмові самостійні роботи, контрольні роботи; усне та письмове опитування; тестування, екзамен

	нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.	наочні; консультації.	
--	---	-----------------------	--

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	зокрема				усього	зокрема			
		л	пр	лаб	с.р.		л	пр	лаб	с.р.
Тема 1. Вікова психологія як наука.	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 2. Психологічна характеристика періоду новонародженості.	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 3. Психологічні закономірності періоду немовляти.	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 4. Психологічні особливості раннього дитинства.	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 5. Психологічні закономірності дошкільного віку.	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 6. Психологія молодшого школяра.	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 7. Психологічні особливості підліткового віку.	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 8. Психологія юнацького віку.	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 9. Психологічні особливості дорослого віку.	15	3	1	-	11	15	3	1		11
Тема 10. Геронтопсихологія.	15	3	1	-	11	15	3	1		11
Усього годин	150	30	10	-	110	150	30	10	-	110

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Вікова психологія у структурі психологічного знання.	3	3
2	Тема 2. Психологічні новоутворення періоду новонародженості.	3	3
3	Тема 3. Психологічні новоутворення періоду немовляти.	3	3
4	Тема 4. Психологічні новоутворення раннього дитинства.	3	3
5	Тема 5. Психологічні новоутворення дошкільного віку.	3	3
6	Тема 6. Психологічні новоутворення молодшого школяра.	3	3
7	Тема 7. Психологічні новоутворення підліткового віку.	3	3
8	Тема 8. Психологічні новоутворення юнацького віку.	3	3
9	Тема 9. Психологічні новоутворення дорослого віку.	3	3
10	Тема 10. Геронтопсихологічні новоутворення.	3	3

4.2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Структура, предмет та методи вікової психології.	1	1
2	Тема 2. Психологічний розвиток новонародженого.	1	1
3	Тема 3. Психологічний розвиток немовляти.	1	1
4	Тема 4. Психологічний розвиток у ранньому дитинстві.	1	1
5	Тема 5. Психологічний розвиток у дошкільному віці.	1	1
6	Тема 6. Психологічний розвиток молодшого школяра.	1	1
7	Тема 7. Психологічний розвиток підлітка.	1	1
8	Тема 8. Психологічний розвиток юнаків та дівчат.	1	1
9	Тема 9. Психологічне функціонування дорослого.	1	1
10	Тема 10. Проблема збереження психічного довголіття у похилому віці.	1	1

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Вікова психологія як наукова галузь та навчальна дисципліна.	11	11
2	Тема 2. Психологічна новонародженості.	11	11
3	Тема 3. Психологія немовляти.	11	11
4	Тема 4. Психологія раннього дитинства.	11	11
5	Тема 5. Психологія дошкільного віку.	11	11

6	Тема 6. Психологія молодшого школяра.	11	11
7	Тема 7. Психологія підлітка.	11	11
8	Тема 8. Психологія юнака.	11	11
9	Тема 9. Психологія дорослості.	11	11
10	Тема 10. Психологія похилого віку.	11	11

5. Критерії оцінювання результатів навчання

За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
	<i>для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт</i>	<i>для заліків</i>
90–100 балів	відмінно	зараховано
89–75 балів	добре	
60–74 балів	задовільно	
26–59 балів	незадовільно	не зараховано
0–25 балів	неприйнятно	

Критерії оцінювання результатів навчання (екзамен)

Критерії оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів: «**відмінно**» (90-100 балів) – здобувач демонструє високий рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, «**добре**» (75-89 балів) – здобувач виявляє достатній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, «**задовільно**» (60-74 балів) – наявний рівень мінімально достатніх знань, «**незадовільно**» (26-59 балів) – недостатній рівень наявних результатів навчання, «**неприйнятно**» (0-25 балів) – результати навчання відсутні.

6. Засоби діагностики

Питання до іспиту з дисципліни «Психологія вищої освіти та освіти дорослих»

1. Основні проблеми сучасної вікової психології.
2. Психічні новоутворення періоду новонародженості.
3. Комплекс пожвавлення як емоційно-психологічне новоутворення.
4. Методологія та методи сучасної вікової психології.
5. Психологічна характеристика періоду немовляти.
6. Основні психологічні новоутворення періоду немовляти.
7. Психологічна характеристика періоду раннього дитинства.

8. Психологічна характеристика новоутворень у ранньому дитинстві.
9. Специфіка розвитку основних пізнавальних психічних процесів у ранньому дитинстві.
10. Психологічні особливості дошкільного віку.
11. Основні психологічні новоутворення дошкільного віку.
12. Готовність до шкільного навчання як провідне новоутворення дошкільного віку.
13. Молодший шкільний вік та його психологічна характеристика.
14. Основні психічні новоутворення молодшого шкільного віку.
15. Специфіка функціонування пізнавальних процесів молодшого школяра.
16. Методика формування вольових якостей молодшого школяра.
17. Формування емоційної сфери у молодшому шкільному віці.
18. Розвиток моральної сфери у молодшому шкільному віці.
19. Психологічна характеристика підліткового віку.
20. Основні психічні новоутворення підліткового віку.
21. Специфіка становлення самосвідомості підлітка.
22. Розвиток пізнавальної сфери у підлітковому віці.
23. Розвиток емоційно-вольової сфери підлітка.
24. Психологія раннього юнацького віку.
25. Основні психічні новоутворення раннього юнацького віку.
26. Психоемоційна автономізація у ранньому юнацькому віці.
27. Особистісно-професійне самовизначення у ранньому юнацькому віці.
28. Специфіка навчальної та професійної діяльності у ранньому юнацькому віці.
29. Соціально-психологічна характеристика раннього юнацького віку.
30. Психологія пізнього юнацького віку.
31. Основні психічні новоутворення пізньої юності.
32. Предмет, задачі та методи психології дорослості.
33. Психологічна характеристика життєвого та професійного функціонування у дорослому віці.
34. Проблема самореалізації та самоактуалізації дорослих.
35. Психологія похилого віку.
36. Основні особливості психічного функціонування людини похилого віку.
37. Чинники збереження психічного довголіття людей похилого віку.
38. Загальне поняття про віковий етап психічного розвитку.
39. Поняття про психічні новоутворення.
40. Концепція провідної діяльності та специфіка її реалізації на окремих етапах психічного розвитку людини.

Завданнями для поточного контролю є стандартизоване тестування, реферати, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, студентські презентації та виступи на

наукових заходах та інші види індивідуальних та групових завдань.

7. Рекомендована література (основна)

1. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. 5-те видання, перероблене, доповнене. Київ: ВЦ “Академія”, 2021. 376 с.
2. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Київ: КНТ, 2019. 365 с.
3. Поліщук В.М. Вікова та педагогічна психологія. Навчальний посібник. Київ: Університетська книга, 2023. 352 с.
4. Стандарт вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня. Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки. Спеціальність – 053 Психологія. Київ: МОН, 2022. 15 с.
5. Сергеєнкова О.П. Вікова психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 376 с.

Рекомендована література (допоміжна)

1. Базиленко А.К. Теоретичний аналіз чинників формування соціальної активності студентської молоді. Scientific Journal «ScienceRise». Психологічні науки. 2016. № 10/1 (27). С. 23–29.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності: Наукове видання. Київ, 2006. 272 с
3. Булах І.С. Психологія особистісного зростання підлітків: реалії та перспективи: монографія. Вінниця, 2016. 340 с.
4. Галян І.М. Ціннісно-смилова саморегуляція особистості: генеза та механізми функціонування: монографія. Дрогобич, 2016. 402 с.
5. Гресь Л.О. Юнгіанський підхід до кризи середини життя. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія. 2014. Вип. 48. С. 71–78.
6. Гріньова О.М. Психологія проектування життєвого шляху особистістю юнацького віку: д-ра психол. наук: 19.00.07 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2018.
7. Дзюба Т.М., Коваленко О.Г. Психологія дорослості з основами геронтопсихології: навч. посіб. / за ред. В.Ф. Моргуна. Київ, 2013. 264 с.
8. Зарецька О. Дискурсивні технології самопроектування дорослих. Дискурсивні технології самопроектування особистості: монографія / Н.В. Чепелева, М.Л. Смульсон, С.Ю. Рудницька, О.В. Зазимко та ін.; за ред. Н.В. Чепелевої. Київ, 2019. С. 103–119.
9. Магдисюк Л.І. Концептуальна матриця вікової зрілості особистості в контексті її готовності до пенсії. Психологічні перспективи. 2014. Випуск 23. С. 168–179.
10. Міщиха Л.П. Творчий потенціал особистості у період пізньої дорослості: автореф. дис. ... д-ра психол. наук. Київ, 2015. 45 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Вовк В. О. Прагнення до самоактуалізації як інтегративний показник розвитку суб'єктної позиції сучасного студента. Психологічний часопис: збірник наукових праць / за ред. С. Д. Максименка. № 4 (8). Вип. 8. Київ, 2017. С. 155-167. 181 URL:<http://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/view/49>.
2. Гуляс І.А. Особистісні прагнення: емпіричне дослідження. Психологічний часопис: зб. наук. пр. / голов. ред. С. Д. Максименко; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. Київ, 2019. Том 5. № 3(23). С. 137–152. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2019.3.23>.
3. Климишин О.І. Християнсько-психологічні основи розвитку духовності особистості. Психологія особистості. 2012. № 1. С. 69–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/По_2012_1_10.
4. Литвин-Кіндратюк С. Історико-еволюційний вектор студій розвитку особистості в сучасній психології. Збірник наукових праць: психологія. Вип. 24. С. 16–28. URL: <http://journals.pnu.edu.ua/index.php/psp>
5. Ліщинська О. Інтерактивні потреби особистості як чинник автономності або залежності. Педагогічний процес: теорія і практика. 2016. Вип. 3. С. 47-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2016_3_10.
6. Ондо Анже А. М. Науково-теоретичні підходи до вивчення життєвої позиції як психологічного феномена. Проблеми сучасної психології. 2013. Вип. 22. С. 382-395. URL. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2013_22_34 .
7. Філоненко М. М. Психологія спілкування : підручник. Київ : ЦУЛ. 2008. 224 с. URL: https://lkkeip.at.ua/ld/0/24_--_.pdf
8. Фурман А. В., Гірняк А. Н. Психорозвивальна взаємодія в освітньому процесі та її концептуальні засади. Психологічний часопис : 2020. № 6 (38). Т. 6. С. 9–18. URL: <https://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/view/990/610>

9. Посилання на дистанційний курс

Вивчення навчальної дисципліни «Вікова психологія» може відбуватися дистанційно або змішано на платформі Moodle ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (<http://212.3.125.77:9090/moodle/course/view.php?id=328>)

Дистанційний курс розраховано на 8 тем. Кожна тема містить такі компоненти: лекційний матеріал, матеріал для практичних занять, та завдання для самостійної роботи. Кожна тема може вміщувати посилання на відкриті освітні ресурси мережі Інтернет.